

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 10. listopadu 2022 ve věci č. 25426/20 – *I. M. a ostatní proti Itálii*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení práva na respektování rodinného života dětí, obětí domácího násilí, které se po dobu tří let musely stýkat v nechráněném prostředí se svým násilnickým otcem, a matky, které byla pozastavena rodičovská odpovědnost, jelikož takovým setkáním bránila.

I. Skutkové okolnosti

První stěžovatelka odešla v červenci 2014 spolu se svými dvěma dětmi (druhým a třetím stěžovatelem) od otce dětí, narkomana a alkoholika, z důvodu domácího násilí, kterému byla vystavena. Podala na něj trestní oznámení pro špatné zacházení. V únoru 2015 soud stanovil otci styk s dětmi jednou týdně v „přísně chráněném“ prostředí za účasti psychologa. Tato setkání se nakonec konala na různých místech jako např. v místní knihovně, na hlavním náměstí ve městě a na radnici, zprvu bez účasti psychologa. Od března 2016 se sezení vyznačovala velmi agresivním chováním otce. Matka se rozhodla, že nebude děti na domluvená setkání vodit a soud jí z uvedeného důvodu v květnu 2016 pozastavil rodičovskou odpovědnost. Sezení pokračovala a děti byly občas ponechány s otcem o samotě, přestože nedošlo ke zlepšení situace a navzdory zprávám soudu o agresivním chování otce. Soud styk pozastavil až v listopadu 2018. Rodičovská odpovědnost matky byla obnovena v květnu 2019.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Nezletilí stěžovatelé, oběti domácího násilí, na poli článků 3 a 8 Úmluvy namítali, že vnitrostátní orgány nepřijaly nezbytná a vhodná opatření na jejich ochranu před násilnickým otcem, se kterými byli nuceni se stýkat. První stěžovatelka, matka dětí, namítala, že byla označena za nespolutracujícího rodiče a z toho důvodu jí byla pozastavena rodičovská odpovědnost, ačkoli se snažila chránit své děti a upozorňovala na nedostatečnou ochranu dětí na schůzkách s otcem. Soud, jemuž přísluší provádět právní kvalifikaci skutkových okolností případu, považoval za vhodné posoudit je pouze na poli článku 8 Úmluvy (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 114 a 126).

a) K nezletilým dětem

Soud připomněl pozitivní závazky státu, které mohou zahrnovat povinnosti vytvořit a v praxi uplatňovat přiměřený právní rámec poskytující ochranu před násilnými činy spáchanými soukromými osobami (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 80). Opatření na ochranu dětí, které jsou obzvláště zranitelné, musí být účinná a zahrnovat přiměřená opatření k zabránění špatnému zacházení, o němž orgány věděly nebo měly vědět, jakož i účinnou prevenci na ochranu dětí před takovými závažnými formami osobní újmy (tamtéž, § 81, a v souvislosti s domácím násilím viz *Hajduová proti Slovensku*, č. 2660/03, rozsudek ze dne 30. listopadu 2010, § 49).

Soud uvedl, že navzdory soudnímu rozhodnutí se styk nekonal za přísných podmínek za přítomnosti psychologa. Od srpna 2015 do ledna 2016 se děti musely s otcem stýkat na nevhodných místech bez přítomnosti psychologa. Ačkoli sociální pracovnice opakovaně žádala o nápravu, soud byl po dobu téměř čtyř měsíců nečinný. Matka odmítala děti vodit na schůzky a v květnu 2016 jí byla pozastavena rodičovská odpovědnost a styk pokračoval, aniž by se soud zabýval jejími argumenty, vyslechl sociální pracovníci či vzal v potaz kontext domácího násilí. Schůzky se sice od prosince 2015 konaly za účasti

psychologa, avšak za silné agresivity otce. V roce 2018 byly děti ponechány samy s otcem, ačkoli jeho agresivita narůstala, o čemž byl soud opakovaně informován sociální pracovnící, která upozorňovala, že není zaručena bezpečnost dětí. Otec nedodržoval svůj rehabilitační program, děti potřebovaly psychologickou podporu a byly vystaveny násilí. Styk s otcem soud přerušil až v listopadu 2018, rok a devět měsíců po první informaci o agresivním chování otce. Tříleté kontakty s otcem narušily psychickou a emocionální rovnováhu dětí. Dle Soudu bylo nepochopitelné, proč vnitrostátní soud nevyhodnotil riziko, kterému byly děti vystaveny, a nedal přednost nejlepšímu zájmu dětí před zájmem otce udržovat s nimi kontakt.

Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy ve vztahu k nezletilým dětem.

b) K matce nezletilých dětí

Matka po dobu pěti měsíců doprovázela své děti na schůzky, avšak rozhodla se je na ně přestat vodit, jelikož se konaly bez ochranných opatření stanovených soudem. Dle vnitrostátního soudu se matka chovala během schůzek nepřátelsky, a tudíž jí pozastavil rodičovskou odpovědnost, aniž by vyslechl sociální pracovníci a zohlednil obtíže při schůzkách konaných bez přítomnosti psychologa. Rozhodnutí bylo zrušeno až v květnu 2019. Pozastavení rodičovské odpovědnosti nemělo za následek změnu bydliště dětí, ty dál pobývaly u matky, která byla nicméně zbavena práva rozhodovat v zájmu svých dětí a právně je zastupovat. Soudy nezohlednily průběh schůzek, násilí, kterému byli všichni stěžovatelé vystaveni, ani trestní řízení vedené proti otci pro špatné zacházení. Ve své zprávě o Itálii expertní skupina GREVIO pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí dohlížející na dodržování závazků vyplývajících z Istanbulské úmluvy zdůraznila, že bezpečnost dětí by měla být ústředním faktorem při rozhodování o nejlepším zájmu dítěte ve věcech péče a styku. Soud sdílel obavy GREVIO o rozšířenou praxi italských civilních soudů považovat ženy, které se odvolávají na domácí násilí jako na důvod odmítání účasti na setkáních jejich dětí s jejich bývalým partnerem, za „nespolupracující matky“, které si zaslouží „trest“. Dle Soudu vnitrostátní soudy neuvedly dostatečné a relevantní důvody pro tříleté pozastavení rodičovských práv matky a situaci pečlivě nezkoumaly.

Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy i ve vztahu k první stěžovatelce.